

Узагальнення судової практики вирішення процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)

Т. І. Ящук,

*суддя судової палати з розгляду цивільних справ
Апеляційного суду міста Києва*

Н. О. Телегіна,

помічник судді

(Продовження. Початок у № 3 за 2016 р.)

Стаття 378 ЦПК України. Заміна сторони виконавчого провадження.

Відповідно до ст. 378 ЦПК України у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця або за заявою сторони суд замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником.

Суд у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні з повідомленням сторін та заінтересованих осіб. Неявка сторін та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження.

Відповідно до ч. 5 ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження» у разі вибуття однієї із сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду із заявою про зміну сторони її правонаступником.

© Ящук Т. І. – суддя судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва
© Телегіна Н. О. – помічник судді

Відповідно до ч. 1 ст. 512 ЦК України, кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок: 1) передання ним своїх прав іншій особі за правочином відступлення права вимоги; 2) правонаступництва; 3) виконання обов'язку боржника поручителем або заставадавцем (майновим поручителем); 4) виконання обов'язку боржника третьою особою.

Згідно з вимогами законодавства заміна осіб в окремих зобов'язаннях через волевиявлення сторін (відступлення права вимоги) є різновидом правонаступництва та можливе на будь-якій стадії процесу.

Отже, за змістом статті 512 ЦК України, статті 378 ЦПК України та статті 8 Закону України «Про виконавче провадження» у разі вибуття кредитора в зобов'язанні він замінюється правонаступником.

Відповідно до правової позиції, висловленої Верховним Судом України в постанові від 20 листопада 2013 року (справа №6-122 цс 13), виходячи зі змісту статей 512, 514 ЦК України, ст.378 ЦПК України, ст.8 Закону України «Про виконавче провадження», заміна кредитора у зобов'язанні можлива з підстав відступлення вимоги (цесія), правонаступництва (смерть фізичної особи, припинення юридичної особи) тощо й до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі й на умовах, що існували на момент переходу цих прав, у тому числі бути стороною виконавчого провадження шляхом подання ним та розгляду заяви про заміну стягувача.

Ухвалою Солом'янського районного суду м. Києва від 23 листопада 2015 року заяву ТОВ «Фінанс Транс Груп» про заміну сторони виконавчого провадження задоволено. Замінено сторін виконавчих проваджень (стягувача) у виконавчих провадженнях з примусового виконання виконавчих листів, виданих Солом'янським районним судом м. Києва по справі за позовом ПАТ «СЕБ Банк» до К., К., К. про стягнення заборгованості, - на правонаступника ТОВ «Фінанс Транс Груп».

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив з того, що відповідно до умов договорів до ТОВ «Фінанс Транс Груп» перейшли права вимоги за кредитним договором, договором застави та договором іпотеки. Таким чином відбулась заміна кредитора у зобов'язанні, зокрема ТОВ «Фінанс Транс Груп» є новим кредитором у фінансових правовідносинах з боржниками.

Ухвалою Дарницького районного суду м. Києва від 11 лютого 2015 року подання державного виконавця ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві про заміну сторони у виконавчому провадженні задоволено. Замінено сторону виконавчого провадження, а саме боржника ДП ПАТ «Київхліб» «Булочний-кондитерський комбінат» його правонаступником ПАТ «Київхліб», за виконавчим листом від 13.11.2013 року про стягнення з ДП ПАТ «Київхліб» «Булочний-кондитерський комбінат» на користь С. матеріальну шкоду.

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив з того, що ПАТ «Київхліб» є правонаступником боржника ДП ПАТ «Київхліб» «Булочний-

кондитерський комбінат» відповідно до рішення загальних зборів акціонерів.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 11 березня 2015 року ухвалу Дарницького районного суду м. Києва від 11 лютого 2015 року скасовано та постановлено нову, якою в задоволенні подання державного виконавця ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві про заміну сторони у виконавчому провадженні відмовлено.

Скасовуючи ухвалу, суд апеляційної інстанції посилався на те, що суд першої інстанції не звернув уваги на те, що в Єдиному державному реєстрі відсутні відомості щодо припинення ДП ПАТ «Київхліб» «Булочний-кондитерський комбінат» шляхом приєднання до ПАТ «Київхліб» та внесено запис про правонаступництво, оскільки ДП ПАТ «Київхліб» «Булочний-кондитерський комбінат» перебуває у стані припинення шляхом приєднання до ПАТ «Київхліб», що не є тотожним запису «юридичну особу припинено». Обставина проведення чергових загальних зборів акціонерів ПАТ «Київхліб» про припинення ДП ПАТ «Київхліб» «Булочний-кондитерський комбінат» шляхом приєднання до ПАТ «Київхліб» та затвердження органами управління ПАТ «Київхліб» передавального акту згідно з протоколом наглядової ради ПАТ «Київхліб», не є доказами правонаступництва, оскільки вони свідчать лише про окремі етапи процедури припинення юридичної особи, а не про сам юридичний факт її припинення. Тому суд апеляційної інстанції дійшов висновку про передчасність вирішення судом питання про заміну сторони виконавчого провадження.

Ухвалою Дарницького районного суду м. Києва від 30 листопада 2015 року заяву Л. про заміну сторони виконавчого провадження задоволено. Замінено у виконавчому провадженні по примусовому виконанню рішення Дарницького районного суду м. Києва від 05.07.2010 року по справі за позовом Л. до Н. про відшкодування шкоди, боржника Н. на правонаступника Н.

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив з того, що Н. померла 29.07.2012 року, а 02.02.2013 року її син Н. звернувся до Шістнадцятої Київської нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини. Таким чином, суд першої інстанції вважав, що Н. фактично прийняв спадщину, яка відкрилась після померлої Н., а тому невідшкодована спадкодавцем матеріальна шкода має бути стягнута із спадкоємця, отже, заява підлягає задоволенню.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 24 лютого 2015 року задоволено подання державного виконавця ВДВС Святошинського РУЮ заміну сторони виконавчого провадження. Замінено сторону у виконавчому провадженні, відкритому на підставі виконавчого листа, виданого на підставі рішення Печерського районного суду м. Києва від 30 липня 2014 року про стягнення Державного вищого навчального закладу «Українська академія бізнесу та підприємства», а саме боржника

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія бізнесу та підприємства» його правонаступником Державний вищий навчальний заклад «Київський університет управління та підприємства».

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив з того, що юридична особа Державний вищий навчальний заклад «Українська академія бізнесу та підприємства» припинена, а її правонаступником є Державний вищий навчальний заклад «Київський університет управління та підприємства», а тому є достатні правові підстави для заміни сторони виконавчого провадження.

Ухвалою Дніпровського районного суду м. Києва від 21.05.2014 року, залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 20.01.2015 року, було задоволено заяву В. про заміну сторони у виконавчому провадженні, що відкрите на виконання виконавчого листа від 19.07.2013 року про стягнення з ГБК «Березняки-4» на користь В. матеріальної шкоди в сумі 69 000 грн. При цьому суд виходив з того, що відповідно до ч. 1 ст. 1218 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинились внаслідок його смерті.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 10.06.2015 року, залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 21.10.2015 року, відмовлено у задоволенні заяви К. про заміну сторони у виконавчому провадженні правонаступником боржника, який за рішенням суду від 10.12.2013 року зобов'язаний до сплати боргу на користь стягувача в розмірі 67930 доларів США. Судом встановлено, що дружина померлого боржника Ч. від імені малолітнього сина боржника подала заяву про відмову від прийняття спадщини. За таких обставин до оформлення права на спадщину усіма іншими спадкоємцями неможливо визначити коло правонаступників у виконавчому провадженні та визначити обсяг їх відповідальності за зобов'язаннями боржника.

Ухвалою Подільського районного суду м. Києва від 10 вересня 2015 року відмовлено у задоволенні заяви ТОВ «ФК «Довіра та гарантія» про заміну сторони виконавчого провадження по справі за позовом ПАТ «УкрСиббанк» до Р. про звернення стягнення на предмет застави.

Звертаючись до суду заявою, заявник посилався на те, що між ПАТ «УкрСиббанк» та ТОВ «ФК «Довіра та гарантія» було укладено договір факторингу, відповідно до якого право грошової вимоги за кредитним договором, укладеним між ПАТ «УкрСиббанк» та Р. перейшло до ТОВ «ФК «Довіра та гарантія».

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції виходив з того, що із заявою про заміну сторони виконавчого провадження має право звертатися безпосередньо сторона виконавчого провадження (боржник або стягувач), яка просить замінити її своїм правонаступником. В інших випадках право на звернення до суду з відповідною заявою належить

державному виконавцю з власної ініціативи або за заявою безпосередньо боржника або стягувача. Оскільки стягувач ПАТ «УкрСиббанк», боржник Р. чи державний виконавець до суду з такою заявою не звертались, а заявник стороною виконавчого провадження не є, то останній не є суб'єктом звернення до суду із вказаною заявою. Крім того, суд першої інстанції зазначив, що заявником не надано доказів, які б підтвердили, що державним виконавцем відкрито виконавче провадження.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 25 листопада 2015 року ухвалу Подільського районного суду м. Києва від 10 вересня 2015 року скасовано та постановлено нову, якою заяву задоволено. Замінено стягувача ПАТ «УкрСиббанк» на його правонаступника ТОВ «ФК «Довіра та гарантія» у даній справі.

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції зазначив, що виходячи зі змісту ст. 512, 514 ЦК України, ст. 378 ЦПК України, ст. 8 ЗУ «Про виконавче провадження» заміна кредитора у зобов'язанні можлива з підстав відступлення вимоги (цесія), правонаступництва (смерті фізичної особи, припинення юридичної особи) тощо й до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, у тому числі бути стороною виконавчого провадження шляхом подання ним та розгляду судом заяви про заміну стягувача. Таким чином, саме укладення договору факторингу і є обставиною, що має юридичне значення та підтверджує заміну кредитора у зобов'язанні.

Колегія суддів зазначала, що судом першої інстанції не було взято до уваги, що рішення суду першої інстанції було оскаржено боржником та було змінено рішенням Апеляційного суду м. Києва від 21 травня 2015 року. Таким чином, після укладення між первісним кредитором і новим договором факторингу, первісний кредитор вже позбавлений права на звернення до відповідного відділу виконавчої служби для виконання рішення ухваленого на свою користь, в свою чергу новий кредитор без відповідної ухвали суду ще не має права на надання виконавчих листів для виконання. Отже, за таких обставин суд першої інстанції дійшов хибних висновків, без урахування того, що без заміни сторони стягувача рішення суду залишиться взагалі без виконання, що, в свою чергу, призведе до порушення ч.5 ст. 124 Конституції України.

При розгляді зазначеної категорії справ у районних судах складалась різна практика, окремі суди вважали, що із заявою про заміну сторони виконавчого провадження може звернутись лише сама сторона або державний виконавець. Проте така практика визнана неправильною, і ухвали районних судів були скасовані з викладених підстав.

Ухвалою Деснянського районного суду м. Києва від 26.06.2015 року було відмовлено у задоволенні заяви ТОВ «Фінансова компанія «Довіра та Гарантія» про заміну стягувача у виконавчому провадженні на виконання рішення суду про стягнення з Ш. на користь ПАТ «УкрСиббанк»

заборгованості за кредитом з тих підстав, що заявник не відноситься до кола суб'єктів, за заявою яких суд може замінити сторону виконавчого провадження її правонаступником.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 04.11.2015 року зазначена ухвала була скасована як така, що не відповідає вимогам матеріального та процесуального права, а заява ТОВ ФК «Довіра та гарантія» - задоволена.

Судом неправильно застосовано положення ст. 512, 514 ЦК України, ст. 378 ЦПК України, ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження», а також не було враховано висновків Верховного Суду України, викладених у постанові від 20 листопада 2013 року (справа № 6-122цс13).

Виходячи із цих норм, зокрема, п. 1, 2 частини першої ст. 512 ЦК України, у разі передання кредитором своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги) чи правонаступництва (припинення юридичної особи шляхом злиття, приєднання поділу, перетворення або ліквідації, спадкування) на стадії виконання судового рішення відбувається вибуття кредитора. Така заміна кредитора відбувається поза межами виконавчого провадження у разі смерті кредитора, припинення юридичної особи чи відступлення права вимоги.

У зв'язку з такою заміною кредитора відбувається вибуття цієї особи з виконавчого провадження, у зв'язку із чим припиняється її статус сторони виконавчого провадження і її заміна належним кредитором проводиться відповідно до частини п'ятої ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження», ст. 378 ЦПК України за заявою заінтересованої сторони зобов'язання, якою є правонаступник, що отримав від попереднього кредитора всі права та обов'язки в зобов'язанні, у тому числі й право бути стороною виконавчого провадження.

Таким чином, виходячи зі змісту ст. 512, 514 ЦК України, ст. 378 ЦПК України, ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження» заміна кредитора у зобов'язанні можлива з підстав відступлення вимоги (цесія), правонаступництва (смерть фізичної особи, припинення юридичної особи) тощо й до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, у тому числі бути стороною виконавчого провадження шляхом подання ним та розгляду судом заяви про заміну стягувача.

Ухвалою Подільського районного суду м. Києва від 10.09.2015 року було відмовлено у задоволенні заяви ТОВ «Фінансова компанія «Довіра та гарантія» про заміну у виконавчому провадженні стягувача ПАТ «УкрСиббанк».

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 25.11.2015 року зазначена ухвала скасована та визнані необґрунтованими висновки суду першої інстанції про те, що із заявою про заміну сторони виконавчого провадження має право звертатись лише сама сторона або державний виконавець, адже за змістом ст. 512, 514 ЦК України, ст. 378 ЦПК України у разі відступлення права вимоги до нового кредитора переходять права

первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, у тому числі бути стороною виконавчого провадження шляхом подання ним та розгляду судом заяви про заміну стягувача.

Також визнані необґрунтованими висновки суду першої інстанції про те, що така заміна неможлива без наявності відкритого виконавчого провадження, оскільки судом не враховано, що після укладання між ПАТ «УкрСиббанк» та ТОВ ФК «Довіра та Гарантія» договору факторингу від 20.04.2015 року первісний кредитор вже позбавлений права на звернення до відповідного відділу ДВС із заявою про примусове виконання рішення, ухваленого на його користь, а новий кредитор без відповідної ухвали суду ще не має права на пред'явлення виконавчих листів до виконання.

З аналогічних підстав ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 11.06.2015 року була скасована ухвала Подільського районного суду м. Києва від 27.03.2015 року про відмову у заяві ТОВ «Агенція комплексного захисту бізнесу «Дельта М» про заміну сторони у виконавчому провадженні її правонаступником та визнані необґрунтованими висновки суду першої інстанції про те, що вказана особа не вправі звертатись з такою заявою, оскільки ні сторони виконавчого провадження, ні державний виконавець не звертались до суду про заміну стягувача АБ «Банк регіонального розвитку» на його правонаступника.

Ухвалою Дарницького районного суду м. Києва від 25.12.2014 року на підставі п.1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України було закрито провадження за заявою ТОВ «Юридична компанія «МДТ груп» про заміну сторони виконавчого провадження, з огляду на те, що в порядку цивільного судочинства передбачено розгляд лише подання державного виконавця щодо заміни сторони її правонаступником або заяви сторони виконавчого провадження.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 28.04.2015 року зазначена ухвала скасована з направленням питання на новий розгляд до суду першої інстанції, оскільки судом першої інстанції було неправильно застосовано положення п.1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України та залишено поза увагою те, що звернення правонаступника кредитора із заявою про надання йому статусу сторони виконавчого провадження відповідає змісту ст. 512, 514 ЦК України, ст. 378 ЦПК України, ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження».

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 21.07.2015 року була скасована ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 13.05.2015 року про відмову у заяві ТОВ «Інвест Кредит Капітал» про заміну сторони виконавчого провадження (стягувача) її правонаступником. При цьому судом апеляційної інстанції визнано неправильним висновок суду першої інстанції про відмову у задоволенні заяви з тих підстав, що виконавчий лист у вказаній справі позивачем ПАТ «Комерційний банк «Володимирський»

отримано не було, виконавче провадження на виконанні у відповідному відділі ДВС не перебуває. Суд першої інстанції не надав обґрунтованої оцінки тій обставині, що відповідно до договору від 20.02.2015 року непроданих активів ТОВ «Інвест Кредит капітал» отримав від попереднього кредитора всі права та обов'язки в зобов'язання, а відтак - набув права бути стороною виконавчого провадження.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 18.02.2015 року була скасована ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 03.12.2014 року з підстав порушення норм матеріального та процесуального права та визнані безпідставними висновки суду першої інстанції про те, що передання ПАТ «Укрсиббанк» своїх прав ПАТ «Дельта банк» за договором купівлі-продажу прав вимоги за кредитами не є правонаступництвом, та що право вимоги вже було реалізовано і виконавче провадження відкрито. В зазначеній ухвалі суд першої інстанції залишив поза увагою як вимоги норм ст. 512, 514 ЦК України, ст. 378 ЦПК України, ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження», так і правову позицію Верховного Суду України, викладену в постанові № 6-122цс13 від 20.11.2013 року.

Скасовуючи ухвалу Оболонського районного суду м. Києва від 30.01.2015 року про відмову в задоволенні заяви ТОВ «Фінансова компанія «Довіра та Гарантія» про заміну стягувача у виконавчому провадженні, Апеляційний суд м. Києва в ухвалі від 25.03.2015 року зазначив про неправильне тлумачення судом першої інстанції положень ст. 1, 8, 17 Закону України «Про виконавче провадження» та ст. 378 ЦПК України та помилковість висновків суду про те, що заміна сторони виконавчого провадження її правонаступником можлива лише у відкритому виконавчому провадженні.

Суд першої інстанції залишив поза увагою, що процесуальне правонаступництво у виконавчому провадженні – це заміна на будь-якій стадії виконавчого провадження стягувача або боржника іншою особою у зв'язку з вибуттям попередника після ухвалення щодо нього судового рішення і заміни його правонаступником, тобто підставою для заміни кредитора внаслідок правонаступництва є настання певних обставин, що мають юридичне значення і в результаті яких виникають цивільні права та обов'язки або пряма вказівка акта цивільного законодавства, що не залежить від умов та порядку здійснення виконавчого провадження органами і посадовими особами.

З таких самих підстав ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 28.10.2015 року було скасовано ухвалу Оболонського районного суду м. Києва від 20.07.2015 року про відмову у задоволенні заяви ТОВ «Агенція комплексного захисту бізнесу «Дельта М» про заміну сторони виконавчого провадження її правонаступником на підставі договору про передання в управління непроданих активів від 10.11.2013 року, укладеного між АБ «Банк регіонального розвитку», Національним банком України та ТОВ «Агенція комплексного захисту бізнесу «Дельта М» .

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 08.12.2014 року було відмовлено у задоволенні заяви ТОВ «Фінансова компанія «Довіра та Гарантія» про заміну у виконавчому провадженні стягувача АКБ «Східно-Європейський банк» з тих підстав, що заявником не надано доказів на підтвердження правонаступництва після АКБ «Східно-Європейський банк».

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 25.02.2015 року ухвала суду першої інстанції скасована, оскільки зазначена обставина підтверджується наявними у матеріалах справи: договором про передання в управління непроданих активів від 13.12.2013 року, укладеним між АКБ «Східно-Європейський банк», ТОВ «Брокінвестгруп» та Національним банком України; договором купівлі-продажу права вимоги від 25.04.2014 року, укладеним між ТОВ «Брокінвестгруп» та ТОВ «Фінансова компанія «Довіра та Гарантія», який не оспорювався сторонами та в установленому законом порядку не визнаний недійсним.

Стаття 379 ЦПК України. Визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

Відповідно до ст. 379 ЦПК України питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, вирішується судом за поданням державного виконавця.

Суд у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні з повідомленням сторін та заінтересованих осіб. Неявка сторін та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

Відповідно до ч.6 ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження» стягнення на майно боржника звертається в розмірі та обсязі, необхідних для виконання за виконавчим документом, з урахуванням стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження. У разі, якщо боржник володіє майном спільно з іншими особами, стягнення звертається на його частку, що визначається судом за поданням державного виконавця.

Частка боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, визначається судом у судовому засіданні з повідомленням сторін та заінтересованих осіб.

До заінтересованих осіб може бути віднесено співвласників спільного з боржником майна, це можуть бути чоловік або дружина боржника у виконавчому провадженні (якщо майно належить на праві спільної сумісної власності) або інші особи (якщо майно належить на праві спільної часткової власності). При визначенні частки боржника у спільному майні суд має враховувати думку самого боржника, стягувача та заінтересованих осіб.

Про визначення частки боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, суд постановляє ухвалу, в якій зазначається конкретне майно, що підлягає виділенню.

При вирішенні вказаного питання слід звернути увагу на те, що розмір частки боржника визначає саме суд, а не державний виконавець.

Неправильне визначення частки в поданні державного виконавця не позбавляє суд можливості та не звільняє від обов'язку визначити частку боржника у майні, яким він володіє з іншими особами, в іншому розмірі, а саме у частці, яка дійсно належить боржнику згідно вимог закону.

Порушуючи питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, державний виконавець зобов'язаний виконати приписи ст. 52, 57 Закону України «Про виконавче провадження», а саме: провести опис спільного з боржником майна та накладення на нього арешт.

Ухвалою Святошинського районного суду м. Києва від 09 червня 2015 року відмовлено у задоволенні подання старшого державного виконавця ВДВС Святошинського РУЮ про визначення частки майна боржника Я. у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, при виконанні судового рішення по справі за позовом ПАТ КБ «Експобанк» до Я. про стягнення боргу.

Звертаючись до суду з поданням, державний виконавець посилався на те, що в ході примусового виконання зведеного виконавчого провадження було встановлено, що за боржником на праві приватної власності зареєстрована 24/300 частина квартири, яка державним виконавцем була арештована та описана. З метою повного виконання рішення, прискорення і спрощення реалізації арештованого майна виникає необхідність виділу частки із майна, що є у спільній частковій власності.

Відмовляючи у задоволенні подання, суд першої інстанції виходив з того, що державним виконавцем не надано доказів і будь-яких даних щодо спільного володіння 24/300 частини квартири, боржника з будь-якими іншими особами. Державний виконавець просить визначити частку майна боржника у майні у вигляді квартири, яким він володіє з іншими особами, але при цьому інших власників майна не зазначає, правовстановлюючих документів про це не додає, а частка майна боржника у майні вже визначена – 24/300 (у вигляді конкретної кімнати), що є зрозумілим правовим поняттям.

Ухвалою Голосіївського районного суду м. Києва від 28 липня 2015 року відмовлено у задоволенні подання державного виконавця ВДВС Голосіївського РУЮ у м. Києві, заінтересовані особи Б., Х., ДКП НАН України про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

Звертаючись до суду з поданням, державний виконавець посилався на те, що в провадженні відділу знаходиться на виконання судовий наказ, виданий Голосіївським районним судом м. Києва 27.02.2014 року про стягнення з Б. на користь ДКП НАН України суми боргу. В ході проведення виконавчих дій, майна, яке належить на праві власності боржнику, не встановлено, однак є припущення, що майно яке оформлено на чоловіка

боржника, є спільним майном подружжя, а тому необхідно визначити частку Х. у виявленому майні та заробітній платі останнього, яке придбане під час шлюбу та належить йому на праві власності подружжя. На час звернення до суду з поданням судовий наказ не виконаний.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції виходив з того, що законодавством чітко визначено, що одним із обов'язкових критеріїв звернення із поданням про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами є наявність установленого факту володіння боржником певним обсягом майна спільно з іншими особами. Доказів існування будь-якого майна боржника суду не надано. Крім того, державним виконавцем не надано доказів на підтвердження того, що ним попередньо здійснено опис спільного з боржником майна у виконавчому провадженні та не надано акту опису та документів, що підтверджують право власності на описане майно, подача яких до суду є обов'язковою для визначення частки боржника у ньому. Посилаючись на зазначене, суд першої інстанції дійшов висновку про відмову в задоволенні подання.

Ухвалою Деснянського районного суду м. Києва від 23 грудня 2015 року частково задоволено подання старшого державного виконавця ВДВС Деснянського РУЮ у м. Києві про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

Звертаючись до суду з поданням, державний виконавець посилався на невиконання боржником Ж. наказу Господарського суду м. Києва від 11.11.2014 року про стягнення грошових коштів, в якому просить визначити частку майна боржника, яким він володіє спільно з іншими особами для звернення на неї стягнення, а саме у праві власності на автомобіль, а також визначити за боржником право власності на 1/2 частину даного автомобіля, як за одним із подружжя.

Частково задовольняючи подання, суд першої інстанції вважав, що Ж., як один із подружжя, має право власності на 1/2 частину транспортного засобу «Ніссан», а тому подання є обґрунтованим та підлягає задоволенню.

Вищевказані ухвали в апеляційному порядку не переглядалися.

Статті 380 - 382 ЦПК України. Порядок вирішення питання про поворот виконання.

За правилом ч. 1 ст. 380 ЦПК питання про поворот виконання вирішує суд апеляційної чи касаційної інстанції, якщо, скасувавши рішення, він закриває провадження у справі, залишає позов без розгляду, відмовляє в позові повністю або задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

Відповідно до п.23 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23 грудня 2011 року N 14 «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» на судові накази поширюються положення статей 369 - 373, 377, 378, 379, 380 ЦПК щодо вирішення процесуальних питань, пов'язаних із виконанням судового наказу. Зазначені процесуальні питання вирішуються в порядку, визначеному цими статтями.

Частиною 3 ст.380 ЦПК України передбачено, що у разі неможливості повернути майно в рішенні або ухвалі суду передбачається відшкодування вартості цього майна в розмірі грошових коштів, одержаних від його реалізації.

За судовим рішенням про поворот виконання видається виконавчий лист у порядку, встановленому ЦПК України.

Якщо питання про поворот виконання рішення не було вирішено судом при новому розгляді справи або судом апеляційної чи касаційної інстанції, заява про поворот виконання розглядається судом, у якому перебуває справа (ч.1 ст.381 ЦПК України).

Відповідно до ч.1 ст. 381 ЦПК України правом звернення з такою заявою наділений лише відповідач.

Заява про поворот виконання може бути подана лише у межах позовної давності.

Позовна давність повинна обраховуватися з дня набрання законної сили рішенням суду про відмову в позові, або ухвали про закриття провадження по справі чи залишення позову без розгляду.

Одночасно із заявою відповідачем повинні бути представлені докази, що підтверджують факт виконання скасованого рішення.

Відповідно до ч.2 ст.381 ЦПК України за подання заяви про поворот виконання судовий збір не сплачується.

Суд розглядає заяву в судовому засіданні з повідомленням сторін.

За результатами розгляду заяви про поворот виконання суд постановляє ухвалу, яка підлягає оскарженню.

Ухвалою Оболонського районного суду м. Києва від 18 червня 2015 року відмовлено у задоволенні заяви П. про поворот виконання рішення Оболонського районного суду м. Києва від 12 грудня 2012 року по справі за позовом Б. до П. про визнання особи такою, що втратила право користування житлом.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції виходив з того, що на момент розгляду заяви власник спірної квартири змінився, що унеможливило здійснення повороту виконання рішення. Право відповідача на користування квартирою виникло на підставі права власності його колишньої дружини Б. та позивача на таку квартиру. У зв'язку із зміною власника спірної квартири, право відповідача на користування житловим приміщенням у квартирі припинилось на підставі вимог ЦК України.

Ухвалою Дарницького районного суду м. Києва від 14 грудня 2015 року задоволено заяву ПрАТ «Страхова компанія «Українська страхова група» про поворот виконання рішення суду. Застосовано поворот виконання рішення Дарницького районного суду м. Києва від 25.03.2014 року у справі за позовом Д. до ПрАТ «СК «Українська страхова група» про стягнення страхового відшкодування та пені. Стягнуто з Д. на користь ПрАТ «СК «Українська страхова група» грошові кошти в розмірі 134 388, 53 грн.

Звертаючись до суду з даною заявою, заявник посилався на те, що рішенням Дарницького районного суду м. Києва від 25.03.2014 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 18.06.2014 року, стягнуто з ПрАТ «СК «Українська страхова група» на користь Д. 134 388, 53 грн. На виконання вказаного рішення Д. було виплачено страхове відшкодування у визначеному судом розмірі. Однак ухвалою Вищого спеціалізованого суду м. Києва з розгляду цивільних і кримінальних справ від 24.09.2014 року рішення Дарницького районного суду м. Києва від 25.03.2014 року та ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 18.06.2014 року скасовано, справу направлено на новий розгляд. Рішенням Дарницького районного суду м. Києва від 03.12.2014 року позов задоволено. Рішенням Апеляційного суду м. Києва від 06.05.2015 року в задоволенні позову Д. відмовлено. Ухвалою суду касаційної інстанції від 16.09.2015 року рішення апеляційної інстанції залишено без змін. Однак повернути сплачені кошти позивач відмовляється.

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив з того, що оскільки у задоволенні позову Д. було відмовлено, то відповідно до ст. 380, 381 ЦПК України наявні підстави для повернення відповідачу стягнутої з нього суми коштів.

Ухвалою Солом'янського районного суду м. Києва від 10 квітня 2015 року відмовлено у задоволенні заяви ПАТ «Фідобанк» про поворот виконання рішення суду по справі за позовом К., Л. до ПАТ «Ерсте Банк» про визнання договорів недійсними.

Звертаючись до суду з даною заявою, заявник ПАТ «Фідобанк», як правонаступник відповідача - ПАТ «Ерсте Банк», просив допустити поворот виконання рішення суду та зобов'язати приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу В. поновити державну реєстрацію обтяження нерухомого майна іпотекою, а саме: двокімнатної квартири, та є предметом договору іпотеки від 26 вересня 2008 року та поновити запис про заборону відчуження цього нерухомого майна.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції посилався на те, що при виконанні заочного рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 21 червня 2012 року позивач не отримував від відповідача будь-яких речей, документів чи іншого майна, що може бути повернуто. Тому суд першої інстанції дійшов висновку, що норми ст. 380 ЦПК України не можуть бути застосовані при вирішенні питання про зобов'язання третьої особи (приватного нотаріуса КМНО Висоцької С.І.) вчинити дії щодо поновлення державної реєстрації обтяження нерухомого майна іпотекою та поновлення запису про заборону відчуження цього нерухомого майна.

Ухвалою Солом'янського районного суду м. Києва від 13 липня 2015 року відмовлено у задоволенні заяви про поворот виконання рішення по справі за позовом ВАТ «Завод Ленінська кузня» до К., С., Солом'янської районної в м. Києві державної адміністрації про виселення з гуртожитку, зняття з реєстраційного обліку та визнання недійсним ордеру.

Звертаючись до суду з даною заявою, заявник посилався на те, що рішенням Солом'янського районного суду м. Києва від 29.06.2005 року позов було задоволено. Однак рішенням Апеляційного суду м. Києва від 12.05.2008 року рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 29.06.2005 року було скасовано в частині виселення К. з гуртожитку та скасування його реєстрації та постановлено в цій частині нове рішення, яким відмовлено ВАТ «Завод «Ленінська кузня» в задоволенні позову до К. про виселення з гуртожитку та у скасуванні реєстрації за цією адресою. Тому заявник просив допустити поворот виконання скасованого рішення в частині скасування зняття його з реєстрації, та поновлення його реєстрації за вказаною адресою, де він був тимчасово зареєстрований із зайняттям ліжко-місця.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції виходив з того, що заявник фактично вимагає зобов'язати Солом'янське районне відділення Головного управління Державної міграційної служби у м. Києві зареєструвати його, питання про яке має вирішуватися в іншому порядку, а не в порядку повороту виконання рішення, оскільки фактично це буде вирішенням іншого спору.

Суд першої інстанції посилався на те, що враховуючи, що у відповідача відсутнє майнове право на спірне житлове приміщення, яке б могло бути порушене (безпідставно стягнуто) при виконанні скасованого рішення, а тому поновлення реєстрації відповідача в порядку повороту виконання рішення суду є безпідставними.

Крім того, суд першої інстанції зазначив, що заява подана поза межами позовної давності, строк якої обчислюється з дня набрання судовим рішенням законної сили про часткову відмову в задоволенні позову.

Ухвалою Святошинського районного суду м. Києва від 30 червня 2015 року в задоволенні заяви ПрАТ «СК «Інгострах» про поворот виконання рішення Святошинського районного суду м. Києва від 14 жовтня 2014 року по справі за позовом Ш. до ПрАТ «СК «Інгострах» про захист прав споживачів – відмовлено.

Звертаючись до суду із заявою, заявник посилався на те, що рішенням Святошинського районного суду м. Києва від 14 жовтня 2014 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 24 грудня 2014 року, стягнуто з ПрАТ «СК «Інгострах» на користь Ш. витрати за проведення автотоварознавчого дослідження в розмірі 800 грн. Однак ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ скасовано рішення суду першої та апеляційної інстанції. На виконання рішення суду першої інстанції ПрАТ «СК «Інгострах» було сплачено на користь позивача витрати за проведення автотоварознавчого дослідження, а тому просив повернути безпідставно стягнуту суму.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції виходив з того, що оскільки на даний момент розгляд цивільної справи триває і по суті не винесено остаточного судового рішення, то відсутні підстави для задоволення заяви.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 23 липня 2015 року в задоволенні заяви ТОВ «Фудмаркет» про поворот виконання рішення Печерського районного суду м. Києва від 04 грудня 2014 року по справі за позовом В. до ТОВ «Фудмаркет» про витребування трудової книжки – відмовлено.

Звертаючись до суду із заявою, заявник посилався на те, що рішенням Печерського районного суду м. Києва від 04 грудня 2014 року позов задоволено, зобов'язано ТОВ «Фудмаркет» видати В. трудову книжку. Однак рішенням Апеляційного суду м. Києва від 20.05.2015 року рішення Печерського районного суду м. Києва від 04 грудня 2014 року скасовано та ухвалено нове, яким в задоволенні позову відмовлено. Тому просив зобов'язати позивача повернути трудову книжку, видану на виконання рішення суду першої інстанції.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції виходив з того, що оскільки позивач звільнений з ТОВ «Фудмаркет» та працевлаштований на іншому підприємстві, де знаходиться трудова книжка, то відсутні підстави для задоволення заяви.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 14 травня 2015 року заяву М. про поворот виконання рішення Печерського районного суду м. Києва від 02 серпня 2010 року по справі за позовом ПАТ «Дельта Банк» до М. про стягнення заборгованості – задоволено. Застосовано поворот виконання рішення Печерського районного суду м. Києва від 02 серпня 2010 року та стягнуто з ПАТ «Дельта Банк» на користь М. грошові кошти в розмірі 15 179, 57 грн.

Звертаючись до суду із заявою, заявник посилався на те, що заочним рішенням Печерського районного суду м. Києва від 02 серпня 2010 року задоволено позов ПАТ «Дельта Банк» до М. про стягнення боргу. На підставі вказаного рішення було видано виконавчий лист. Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 05 лютого 2015 року заочне рішення скасовано та призначено справу до судового розгляду. Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 02 квітня 2015 року позов ПАТ «Дельта Банк» залишено без розгляду.

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив з того, що оскільки позов ПАТ «Дельта Банк» до М. про стягнення боргу залишено без розгляду, то наявні підстави для повернення М. стягнутої з нього суми коштів у розмірі 15 179, 57 грн.

Висновки

Узагальнення судової практики свідчить про те, що при вирішенні питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб) суди, в основному, дотримуються норм матеріального та процесуального права. Разом з тим судова статистика свідчить про те, що кількість скасованих судових рішень по вказаній категорії справ залишається значною.

Основними причинами помилок є конкретна невизначеність окремих положень глави VI ЦПК України, що призводить до того, що судами застосовуються різні підходи до тлумачення законодавства, а також наявність у зазначених процесуальних нормах оціночних понять, застосування яких вимагає ретельного дослідження обставин справи та надання належного обґрунтування у судовому рішенні (як то : поважні причини пропуску строку, ухилення від виконання зобов'язань за рішенням суду, чинення боржником перешкод державному виконавцю у доступі до житла).

Узагальнення містить приклади неоднакового, а іноді неправильного застосування законодавства та проблемні питання, які підлягають вирішенню.

З метою формування єдиної судової практики роз'яснення Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ потребують питання:

- чи можливе задоволення заяви про видачу дублікату виконавчого листа, строк пред'явлення якого до виконання на момент її розгляду закінчився, і при цьому заявник не ставить одночасно питання про поновлення пропущеного строку;

- чи підлягають з'ясуванню та оцінці при вирішенні заяви про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання причини неотримання стягувачем виконавчого листа протягом строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання,

- щодо підстав для задоволення подання державного виконавця про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи у разі, якщо боржник є власником лише частки зазначеного майна;

- враховуючи вимогу закону про те, що суд повинен негайно, за участю державного виконавця, розглянути подання державного виконавця про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, про примусове проникнення до житла, однак у більшості випадків державний виконавець у поданні вказує про розгляд справи за його відсутності, чи зобов'язаний суд першої інстанції відкладати розгляд справи для витребування матеріалів виконавчого провадження з метою з'ясування усіх обставин виконання судового рішення та перевірки доводів подання, чи розглядати подання на підставі лише поданих копій матеріалів (як правило, це лише окремі матеріали, а не повна копія матеріалів виконавчого провадження);

- чи потребує обов'язкового з'ясування судом питання співмірності майнового зобов'язання боржника з вимогою державного виконавця про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи;

- чи можуть бути предметом повороту виконання дії, які не мають майнового характеру.